

بیمه و خصوصی سازی

مجتهد اکبری

رضا بهشتی

پیشگفتار

توجه به روند خصوصی سازی در کشورهای در حال توسعه بیانگر آن است که این کشورها همانند کشورهای توسعه یافته صنعتی در دوران خاصی از رشد خود یعنی دوره خیز اقتصادی، نیازمند دخالت مقتضای دولت هستند. در این دوران دولت ها با سرمایه گذاری در بخشهای غیر سودآور ضروری و لازم جهت حیات اجتماع، رفاه جامعه را تأمین می کند و زمینه لازم برای ایجاد ثبات و امنیت اجتماعی که خود شرط لازم برای جذب سرمایه گذاری ها می باشد را ایجاد می کنند. در بیشتر کشورهای در حال توسعه بدلیل ضعف ساختار دولتی و ضعف عمومی ساختار اقتصادی، دولت ها نمی توانند سیاست های خصوصی سازی و تقویت بخش خصوصی را به درستی و با نتایج منطقی به انجام برسانند. در کشور ما نیز به عقیده کارشناسان، نبود زیر ساخت زمینه های مناسب فرآیند خصوصی سازی، اجرای آن را در مراحل مختلف دچار مشکل نموده است. اما در عین حال می توان متوجه شد، که افزایش رقابت و کارایی اقتصادی با استفاده بهینه از منابع تولیدی و از این طریق رسیدن به رشدهای بالاتر اقتصادی مستلزم خصوصی سازی صنایع گوناگون و متفاوت کشور از جمله صنعت بیمه می باشد. لذا آنچه در این کتاب پیش رو دارید، با عنوان « نقش سیاست خصوصی سازی در توسعه صنعت بیمه » با نگاهی تطبیقی به سه شرکت بیمه دولتی ایران و دو شرکت بیمه خصوصی دی و بیمه آسیا است که در دو بخش نظری و تحلیل آماری تدوین و گردآوری شده است و هر بخش مشتمل به چند فصل است که در پایان نیز نتیجه گیری و پیشنهادات آورده شده است.

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

دییاجه	۱۰
بخش اول: تعاریف و مبانی نظری پژوهش	۱۱
فصل اول: تعریف مفاهیم پایه	۱۲
۱-۱-۱- عملکرد	۱۲
۱-۱-۲- افزایش خدمات از نظر کمی	۱۲
۱-۱-۳- افزایش خدمات از نظر سهم بازار (افزایش فروش)	۱۲
۱-۱-۴- افزایش رضایت‌مندی کارکنان	۱۳
۱-۱-۵- تعاریف خصوصی سازی	۱۳
فصل دوم: چارچوب نظری و مبانی نظری	۱۶
۱-۲-۱- چارچوب نظری	۱۶
شکل ۱-۱-۱: مدل مفهومی تحقیق	۱۶
۱-۲-۲- دخالت یا عدم دخالت دولت در اقتصاد و سیاست خصوصی سازی	۱۶
۱-۳-۲- مکتب فیزیوکراتها	۱۸
۳-۲-۱- مکتب کلاسیک ها	۱۸
۲-۲-۱- مکتب اثربیش	۱۹
۳-۲-۱- مکتب نئوکلاسیک	۲۰
۴-۲-۱- مکتب کینز	۲۱

۲۲	۱-۲-۵- مکتب ساختارگرایان
۲۳	۱-۲-۶- دیدگاه میلتون فریدمن
۲۳	۱-۲-۷- مکتب اقتصادی اسلام
۲۵	فصل سوم: علل پیدایش پدیده خصوصی سازی
۲۹	فصل چهارم: هدفهای خصوصی سازی
۲۹	۱-۴-۱- کاهش اندازه (حوزه فعالیت) بخش دولتی
۲۹	۱-۴-۲- انتقال مالکیت و کنترل اقتصادی
۳۰	۱-۴-۳- افزایش کارایی
۳۱	۱-۴-۴- تعدیل سوبسیدها و اختلال قیمتها
۳۲	۱-۴-۵- تعدیل مقررات (مقررات زدایی)
۳۳	۱-۴-۶- افزایش رقابت
۳۴	۱-۴-۷- ایجاد دلبستگی و علاقه در شایین شرکتهای
۳۵	۱-۴-۸- گسترش بازار سرمایه
۳۵	۱-۴-۹- تأمین منافع مصرف کنندگان
۳۵	۱-۴-۱۰- توزیع مناسب درآمدها
۳۷	۱-۴-۱۱- کاهش کسر بودجه و بدهی های ملی
۳۸	فصل پنجم: عوامل موثر بر واگذاری فعالیتهای اقتصادی به بخش خصوصی و انتخاب شیوه واگذاری
۳۹	۱-۵- عوامل و شرایط ضروری در فرایند خصوصی سازی
۳۹	۱-۵-۱- فضا و شرایط لازم برای موفقیت خصوصی سازی
۴۱	۱-۵-۱-۱- مدیریت محیط اقتصادی
۴۲	۱-۵-۱-۲- مدیریت بر فرایند خصوصی سازی
۴۶	فصل ششم: روش های خصوصی سازی
۴۶	۱-۶-۱- خصوصی سازی همراه با واگذاری مالکیت
۴۹	۱-۶-۲- خصوصی سازی بدون واگذاری مالکیت

فصل هفتم: پیشینه تاریخی و پژوهشی خصوصی سازی.....	۵۲
۱-۷-۱- تجارب برخی از کشورها در امر خصوصی سازی.....	۵۲
۱-۷-۱-۱- انگلستان:.....	۵۲
۱-۷-۱-۲- فرانسه :.....	۵۵
جدول (۱-۷-۱) تعداد شرکت های موجود در لیست واگذاری بر حسب زمینه فعالیت طی دوره ۱۹۸۴-۱۹۹۱.....	۵۶
۱-۷-۱-۳- مکزیک:.....	۵۷
جدول (۱-۷-۲) آگاهی های خصوصی شده بر حسب زمینه فعالیت اواخر دهه ۱۹۸۰ و اوایل دهه ۱۹۹۰.....	۵۸
۱-۷-۱-۴- آلمان (آلمان شرقی):.....	۵۹
جدول (۱-۷-۳) بونه سالن ترید سند طی دوره ۱۹۹۱-۱۹۹۳ (میلیارد مارک).....	۶۲
۱-۷-۱-۵- مالزی :.....	۶۲
۱-۷-۱-۶- پاکستان:.....	۶۴
جدول (۱-۷-۴) پناهگاه های دولتی تأیید شده برای رنداری در کشور پاکستان براساس نظر کمیسیون.....	۶۵
۱-۷-۱-۷- تاریخچه خصوصی سازی در ایران.....	۶۷
۱-۷-۲- پیشینه تحقیق.....	۷۱
فصل هشتم: ابعاد مختلف مشکلات و موانع خصوصی سازی در ایران.....	۷۴
۱-۸-۱- موانع و مشکلات اقتصادی.....	۷۴
۱-۸-۲- موانع و مشکلات حقوقی- قانونی :.....	۷۹
۱-۸-۳- مشکلات و موانع اجرایی - مدیریتی :.....	۸۰
فصل نهم: خصوصی سازی در صنعت بیمه.....	۸۸
۱-۹-۱- جایگاه صنعت بیمه کشور در فرآیند خصوصی سازی.....	۸۸
۱-۹-۲- مقایسه دو روش خصوصی سازی در یک دهه.....	۹۰
۱-۹-۳- تاثیر خصوصی سازی بر حجم فعالیت های بیمه ای.....	۹۰
۱-۹-۴- تاخیر خصوصی سازی بر تنوع محصولات صنعت بیمه.....	۹۱
۱-۹-۵- تاثیر روش خصوصی سازی از پایین بر عملکرد بنگاه های بیمه دولتی.....	۹۱

۹۴	بخش دوم: روش و یافته های میدانی پژوهش
۹۶	فصل اول: روش کار
۹۸	فصل دوم: تحلیل و نتیجه گیری یافته های میدانی پژوهش
۹۸	جدول ۱-۲-۲: توزیع فراوانی جنسیت
۹۸	نمودار ۱-۲-۲: نمودار توزیع فراوانی جنسیت
۹۹	جدول ۲-۲-۲: توزیع فراوانی سن
۹۹	نمودار ۲-۲-۲: نمودار توزیع فراوانی سن
۱۰۰	جدول ۲-۲-۳: نمودار توزیع فراوانی بر اساس تحصیلات
۱۰۱	جدول ۲-۲-۴: نرمال بودن توزیع پراکندگی نمره رضایت مندی کارکنان
۱۰۱	جدول ۲-۲-۵: نرمال بودن توزیع پراکندگی نمره سهم بازار
۱۰۱	جدول ۲-۲-۶: نرمال بودن توزیع پراکندگی نمره افزایش کمی خدمات
۱۰۲	جدول ۲-۲-۷: نرمال بودن توزیع پراکندگی نمره افزایش کیفی خدمات
۱۰۲	جدول (۲-۲-۸): نتایج آزمون فرضیه اصلی
۱۰۲	جدول (۲-۲-۹): نتایج آزمون دو جمله ای برای بررسی میزان تاثیر بر افزایش کمی خدمات
۱۰۳	جدول (۲-۲-۱۰): نتایج آزمون دو جمله ای برای بررسی میزان تاثیر بر افزایش کمی خدمات
۱۰۳	جدول (۲-۲-۱۱): نتایج آزمون دو جمله ای برای بررسی میزان تاثیر بر افزایش کیفی خدمات
۱۰۴	جدول (۲-۲-۱۲): نتایج آزمون دو جمله ای برای بررسی میزان تاثیر بر افزایش کیفی خدمات
۱۰۵	نتیجه گیری
۱۰۸	پیشنهادهای
۱۱۱	فهرست منابع و مآخذ

دیباچه

یک نقشه جغرافیایی از یک شهر نمودار وضعیت منطقه های مختلف آن شهر بوده و رابطه کاربردی آنها را با یکدیگر نشان می دهد. هرچه نقشه دقیق تر و تفصیلی تر باشد واقعیت مربوط به منطقه ها را بهتر به تصویر می کشد. پیام مقدمه در پژوهش چنین نقشی را می تواند داشته باشد، زیرا پژوهش علمی در واقع برای پاسخ دادن به یک سوال آغاز می شود اما نحوه پاسخ دادن به این سوال باید روش مند باشد و روش عبارتست از مجموعه فعالیتهایی که برای رسیدن به هدفی صورت می گیرد، لذا پژوهش عبارتست از مجموعه فرآیندهای که پژوهشگر با استفاده از آنها به قوانین واقعیت پی می برد.

در این نوشتار که هدف «نقش خصوصی سازی (اصل ۴۴ قانون اساسی) در در عملکرد و توسعه صنعت بیمه ایران» است، به عبارت دیگر «نقش سیاست خصوصی سازی در توسعه صنعت بیمه ایران» می باشد، خصوصی سازی شامل افزایش کارائی بنگاهها، توزیع مناسب درآمد، که در ساختار و سازمان دولت، توانمند سازی بخش خصوصی، گسترش بازار سرمایه، افزایش رقابت، احداث منابع مصرف کنندگان و... از طریق واگذاری مالکیت مدیریت بنگاههای اقتصادی دولتی به بخش غیر دولتی می باشد. در کشور ما نیز سیاست خصوصی سازی در صنعت بیمه از سال ۱۳۷۴ در دستور کار قرار گرفت. و شروع واگذاری شرکت های بیمه دولتی از مهرماه ۱۳۸۸ آغاز گردید.

در یک دیدگاه کلی خصوصی سازی صنعت بیمه برآیندی در جهت نیل به وضعیت تعادلی در فعالیت های بیمه ای بخش دولتی با سایر بازار است. می توان ادعا نمود که سهم گسترده ای از فعالیت های بیمه ای در ایران را اختیار شرکت های با ساختار دولتی می باشد. در حالت دولتی، علاوه بر معیار سود که مورد توجه بخش خصوصی است به منافع اجتماعی فعالیت های اقتصادی نیز توجه می شود. با این توصیف اگر شرکت های بیمه دولتی با ساختار فعلی بخواهند به شکل خصوصی درآیند، بالطبع مدیریت سرمایه گذاری های این شرکت کاملاً متفاوت از حالت دولتی خواهند بود.

در اینجا سؤالی که به ذهن هر محقق خطور می نماید این موضوع است که تغییر ساختاری این شرکتها چه تاثیری در روند خدمات و انگیزه پرسنل داشته است. از این رو اگر تاثیر این تغییرات مشخص گردند می توان نتیجه گیری نمود که خصوصی سازی تا چه حد به اهداف خود نزدیک شده است. با توجه به این موضوع در این نوشتار برآنیم که یک بررسی تحلیلی تاثیر اصل ۴۴ قانون اساسی (سیاست خصوصی سازی) را در عملکرد صنعت بیمه کشور در ۳ شرکت بیمه ایران، آسیا ودی را مورد مطالعه قرار دهیم.